

Referanser: Agder og Telemark bispedømmeråd 117/12, MKR/AU 12/13, KR 05/13, MKR 15/1, KR 18/13.

Saksdokumenter:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
19.03.2013	KM-sak 12-13.Forslag til uttalelse.doc	93485

Forsvarlig etisk forvaltning av norske petroleumsressurser og bruk av oljefondet - forslag til uttalelse

Sammendrag

Etter forslag fra Agder og Telemark bispedømmeråd fremmer Kirkerådet forslag om at Kirkemøtet behandler en uttalelse der norske myndigheter oppfordres til å bruke oljefondet til å investere betydelig mer i fattige land og i fornybar energi. Saken ble behandlet på Kirkerådets møte 31.01.-01.02.13 og 14.-15.03.13. I forkant av disse møtene ble saken behandlet av hhv. Mellomkirkelig råds arbeidsutvalg (MKR/AU) og MKRs rådsmøte for å gi innspill til Kirkerådet.

Kirkerådet mener at forvaltning av de norske petroleumsressursene og Statens pensjonsfond utland direkte berører vårt etiske ansvar for en bærekraftig og rettferdig forvaltning av skaperverket. Det forplikter norske myndigheter til en forsvarlig etisk forvaltning, og utfordrer alle kirkens medlemmer, politikere og velgere til å la dette få et avgjørende fokus ved stortingsvalget i 2013.

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

Kirkemøtet vedtar uttalelsen og oversender den til Regjering og Storting.

Saksorientering

Bakgrunn for en uttalelse om etisk forvaltning av oljefondet fra KM 2013:

Kirkerådet mottok en henvendelse fra Agder og Telemark bispedømmeråd med følgende vedtak fra bispedømmerådet, sak 117/12: «*Agder og Telemark bispedømmeråd ber Kirkerådet om, med utgangspunkt i denne saken, å fremme sak til Kirkemøtet 2013 om bruk av oljefondet til beste for verdens fattige*».

På Kirkemøtet 2011 fremmet representanten Øivind Benestad forslag om bruk av oljetiene. Saken ble ikke realitetsbehandlet, men oversendt Kirkerådet for vurdering. Kirkerådet valgte ikke å gå videre med det konkrete forslaget, men har arbeidet med andre sider ved forvaltning av oljeformuen og klimaspørsmål i rammen av Skaperverk og bærekraft - prosjektet.

Et forslag til uttalelse ble sendt MRK/AU som understreket at temaet var svært viktig, og vedtok følgende, (MKR/AU 12/13):

1. *MKR/AU ønsker at saken om oljefondets investeringer utredes grundigere.*
2. *MKR/AU ber Kirkerådet sende saken til MKR for behandling på rådets møte i mars 2013 og ber MKR vurdere en mulig uttalelse.*

Kirkerådet drøftet saken på sitt møte 31.01.-01.02.13, sak KR 05/13. Det ble redegjort for MKR/AU's behandling. På bakgrunn av diskusjonen på Kirkerådets møte ble saken bearbeidet og sendt til ny behandling i Kirkerådet. Saken ble også videresendt til MKR i tråd med MRK/AU sin anbefaling.

Vedtak, KR 05/13:

Kirkerådet anbefaler KM 2013 å avgi en uttalelse om forsvarlig etisk forvaltning av norske petroleumsressurser og bruk av oljefondet.

Mellomkirkelig råd behandlet saken (MKR 15/13) på sitt møte den 5.-6. mars, og kom med noen endringsforslag til saken før den ble sendt videre til 2. gangs behandling i Kirkerådet.

Vedtak, MKR 15/13:

MKR ber sekretariatet endre teksten i forslaget til KM-uttalelse i tråd med momenter som kom fram i samtalen, og oversende den til KR.

På Kirkemøtets behandling av saken i mars, ble endringsforslagene tatt til følge, og det kom ytterligere nye innspill til endringer før saken skulle oversendes Kirkemøtet (KM).

Vedtak, KR 18/13:

Kirkerådet ber Kirkerådets administrasjon om å bearbeide uttalelsen i henhold til Kirkerådets behandlingen av saken den 14.-15. mars, og innspill fra MKR 5.-6. mars.

På bakgrunn av drøftinger i Mellomkirkelig råd og Kirkerådet fremmes derfor vedlagte forslag til uttalelse fra Kirkemøtet.

Norges ansvar som petroleumsnasjon: klimagassutslipp og global oppvarming

Da Kirkemøtet i 2007 vedtok å starte det tiårige prosjektet Skaperverk og bærekraft, uttalte det blant annet:

«Som kirke vil vi gi støtte til konkrete og modige tiltak til beste for oss, kommende generasjoner og alt liv på jorden. Derfor vil vi sammen med alle mennesker av god vilje utfordre regjering og Storting til å inngå en tverrpolitisk allianse for å vedta et omfattende og ambisiøst klimaforlik. Det må føre til kraftige kutt i Norges klimagassutslipp og aktivt bidra til global bærekraftig bruk av jordas ressurser.»

Seks år etter dette vedtaket ser vi at de nødvendige utslippsreduksjonene har uteblitt. Det norske utslippsnivået er stabilt (53,4 mill tonn CO₂ –ekvivalenter i 2011)¹ og langt unna regjeringens mål om 30 % reduksjon innen 2020, med utgangspunkt i utslippsnivået i 1990 og Norges forpliktelser knyttet til Kyoto-avtalen (www.ssb.no/klima). Norges kjøp av klimakvoter innebærer at vi får et bedre klimagassregnskap, basert på å bidra til utslippsreduksjoner i andre land i stedet for å redusere egne utslipp. Dette kan sees på som et etisk problem fordi vi dermed unnlater å gjøre de nødvendige samfunnsomleggingene som vi forventer av andre.

En svakhet ved klimameldingen² og alle offisielle framstillinger av «klimagassregnskapet» for Norge er at de reelle bidragene fra Norsk petroleumsindustri ikke blir synliggjort. Det som kommer frem er at petroleumsvirksomheten er den viktigste bidragsyteren til Norske CO₂ – utslipp og utgjør omtrent 25 % av vårt totale bidrag. Det i seg selv burde tilsi en markert satsing på å få ned utslippene i denne sektoren. Men her er altså ikke norsk olje- og gass-eksport regnet med. Det blir belastet CO₂-regnskapet for de landene der denne oljen og gassen blir forbrent. Dette er i tråd prinsippet om at «forurenseren betaler» som det er internasjonal enighet om. Likevel oppfattes denne oljen som norsk, blir inntektsført i det Norske statsbudsjettet og kommer Statens Pensjonsfond Utland (SPU)/ Oljefondet til gode.

Forbrenningen av all olje og gass fra norsk sokkel bidrar til den globale oppvarmingen, og ca 90 % av den går til eksport. I virkeligheten bidrar Norge med rundt 550 mill. tonn CO₂-ekvivalenter, noe som tilsvarer omtrent 1,5 % av verdens samlede utslipp, eller gjennomsnittlig utslipp fra 110 mill. mennesker.³ I dette perspektivet blir Norges bidrag betydelige, og Norsk petroleumsaktivitet blir en nøkkel for å forstå Norges rolle internasjonalt. Dette må også sees i lys av ny viten om at rundt 2/3 av all verdens kjente olje- og gass -reserver må bli liggende i bakken, hvis vi skal ha mulighet til å nå 2-graders-målet⁴

---

¹ <http://www.ssb.no/klimagassn/>

² Stortingsmelding 21, «Norsk Klimapolitikk», 25. april 2012.

³ Kilde: Sintef, Knut Olav Tveit, Mandag morgen nr. 16, 2012.

⁴ World Energy Outlook 2012, International Energy Agency, IEA.

Det er etisk betenkelig av Norge å hevde sin rett til å utvinne vår olje og gass, på bekostning av andre lands rett til det samme. Det blir hevdet at norsk olje og gass er renere enn andres, men dette er en sannhet med modifikasjoner, siden olje i gulf-statene er enklere å utvinne, og med lavere CO₂ utslipp enn nordsjø-olje. Det blir også hevdet at Norsk olje og gass er med på å forsyne de fattige landenes økende energibehov. Dette er dermed god fordelingspolitikk som vil redusere behovet for mer forurensende kullkraft. Faktum er at det aller meste av norsk olje og gass går til det europeiske markedet, der man nå i stor stil legger om til fornybar energi og heller enn norsk gass etterspør lagringskapasitet i norske vannkraftmagasiner. Det er grunn til å tro at de viktigste motivene for å fortsette det norske olje og gass-eventyret er knyttet til kortsiktig økonomisk vinning, og ikke hensynet til verdens fattigste, langsiktig bærekraft eller klimaet.

En omlegging av norsk økonomi fra å være totalt avhengig av olje og gass, til å bygge opp kompetanse og kapasitet på fornybar energi vil ha enorm betydning for det reelle norske klimaregnskapet. En bevisst omlegging vil dessuten gi større troverdighet til Norges rolle i de internasjonale klimaforhandlingene. Med et godt statlig forvaltningsregime, god økonomi og en liten befolkning, har vi muligheten til å foreta en slik kontrollert omlegging uten å sette arbeids-plasser i fare. At dette er mulig blir dokumentert i en helt fersk publikasjon fra Klimavalg 2013-kampanjen.⁵ Norges mulighet til å være et foregangsland i denne sammenhengen er unik og burde gripes både av økonomiske, etiske og miljømessige grunner. Dette er den eneste veien som er bærekraftig på lang sikt. Låser vi oss fast i «oljealderen» står vi i fare for en mye mer drastisk omlegging fra dagens oljeavhengighet drevet av enten klimakrise eller økonomisk kollaps.

Oljefondet: Rikdom basert på utvinning av en ikke-fornybar ressurs

SPU har nå passert 4000 milliarder kroner, og er verdens største nasjonale investeringsfond. Dette gir Norge en større rolle på det internasjonale finansmarkedet enn landets størrelse skulle tilsi. Den norske kirke har, blant annet på Kirkemøtet 2007, satt fokus på det etiske ansvaret forbundet med å forvalte et slikt fond. På den ene siden er fondet et resultat av utvinning av en ikke-fornybar naturressurs. Dette gir oss et ekstra stort ansvar for å sikre at forvaltningen av fondet bidrar til bærekraftig utvikling og ikke skaper klimaproblemer som rammer verdens fattige. På den andre siden har kirkens holdning vært at det å forvalte et så stort fond gir oss en positiv mulighet til å investere på en måte som kommer verdens fattige til gode.

I vedtaket fra sak KM 10/07 «Økonomisk globalisering som utfordring til kirkene», heter det:

Vi har som et av verdens rikeste land og med vår store petroleumsformue muligheter og et særlig moralsk ansvar for å bidra til en mer rettferdig verden. Vi ber norske myndigheter: (...)

---

⁵ Ytterstad, A. 2013. 100 000 klimajobber og grønne arbeidsplasser nå! For en klimaløsning nedenfra. Gyldendal norsk Forlag AS. ISDN 978-82-05-45500-9.

-utvikle Petroleumsfondet i en slik retning at det i større grad kan komme de fattigste i verden til gode.

I vedtaket fra sak KM 4/07 «Truet liv, troens svar» samme år, hvor utgangspunktet er de globale miljø- og klimaproblemene, heter det:

Norge har et spesielt ansvar som petroleumsprodusent og forvalter av enorme inntekter av denne produksjonen. Dette ansvaret må føre til: (...)

- at Statens Pensjonsfond Utlands temabaserte investeringer flyttes til bransjer som fremmer framtidsrettet klimavennlig energi

- at en større andel av fondet settes av til klimaforskning

Da retningslinjene for SPU's etikkråd skulle revideres i 2007-2009 ba Kirkerådet i sitt hørings svar om at man benyttet denne muligheten til å utforske nye modeller for forvaltning av petroleumsformuen, og at disse modellene ble sett i sammenheng med Norges miljø- og utviklingspolitikk. Lignende innspill har også vært gitt myndighetene ved andre anledninger, blant annet til de rødgrønne partiene foran regjeringsforhandlingene i 2009. Komiteen for internasjonale spørsmål under Mellomkirkelig råd har fulgt denne saken siden kirkemøte-behandlingen.

Det er verd å merke seg at Den norske kirkes innspill til forvaltningen av SPU ikke i første rekke har dreid seg om hvilke selskaper som bør utelukkes fra investeringsporteføljen av etiske årsaker, for eksempel på bakgrunn av grove menneskerettighetsbrudd, selv om man også har gitt slike innspill. Fokuset har vært på mulighetene fondet gir til å investere på en måte som kan komme fattige og miljøet til gode, altså en positiv dreining av investeringsporteføljen for disse formålene. I oktober 2009 mottok Kirkerådet og Mellomkirkelig råd brev fra Stiftelsen Korsvei der de ber Den norske kirke støtte «Det nye folkekravet» om å sette halve oljeformuen i omløp til beste for de fattige og et utarmet skaperverk. Korsvei fremmet et forslag for Finanskomiteen på Stortinget om hvordan dette kunne iverksettes, og hadde møte med Finanskomiteen om temaet. Korsvei har invitert ulike kirkelige aktører til samarbeid, og Mellomkirkelig råd har fortsatt å arbeide med saken i samarbeid med både Korsvei og andre.

Forvaltning av SPU er valgt som tema for den politiske kampanjen i Kirkens Nødhjelps fasteaksjon 2013. Budskapet i denne kampanjen er at en betydelig større andel av SPU bør investeres i fattige land, for å skape muligheter for gode arbeidsplasser og utvikling i disse landene. Et kirkemøtevedtak bør ligge tett opp til budskapet i KN's fasteaksjon, slik at disse gjensidig vil gi støtte og legitimitet til hverandre.

Siden Kirkemøtet fattet sine vedtak i 2007 er det blitt økt politisk gehør for å øke investeringene i fattige land. Etter revisjonen av de etiske retningslinjene for SPU ble det i 2009 opprettet et eget program for miljøvennlige investeringer under fondet. I budsjettdebatten høsten 2012 foreslo opposisjonspartiene å sette av 10 milliarder kroner av SPU til å investere i fattige land, og flere av partiene på Stortinget tar i sine forslag til partiprogram til orde for å øke slike investeringer. I 2013 er det stortingsvalg. Det gir dermed en god anledning til å fremme forslag om endringer i investeringsporteføljen.

Det er også fra andre hold kommet relevante innspill om forvaltningen av SPU. Forum for Utvikling og Miljø, som er en sammenslutning av til sammen 51 medlemsorganisasjoner (bl.a. Dnk, Changemaker, KN, Digni og Strømmestiftelsen), gjennomførte høsten 2012 en serie med frokostmøter i Oslo, der tema var forvaltningen av SPU. I åpningsforedraget på Zero-konferansen 2012 ble myndighetene utfordret til å sette av midler til to nye fond under SPU (med 200 milliarder kroner til hver); ett til fornybar energi og ett til investeringer for utvikling i fattige land. Framtiden i Våre Hender sier på sine nettsider at SPUs investeringer på 241 mrd. kr i olje- og gass selskaper tilsier et utslipp av mer CO₂ enn det vi kan slippe ut hvis vi skal begrense oppvarmingen av kloden til 2° C, det såkalte 2-gradersmålet.

Styringsgruppen for samarbeidsprosjektet Skaperverk og bærekraft valgte «Klimarettferdighet» som et overordnet tema for arbeidet. Kirkemøtet i 2012 ga sin tilslutning til dette, og det samme har de styrende organer i Norges kristne råd og Kirkens Nødhjelp gjort. I fellesaksjonen Klimavalg 2013, der nå 60 organisasjoner har meldt seg på, deriblant 25 kristne organisasjoner og kirkesamfunn (mars 2013), er de kirkelige organisasjonene utfordret til å utdype og presisere begrepet klimarettferdighet og hva det betyr for oss som oljenasjon. For Norge er forvaltningen av våre petroleumsressurser og av SPU sentrale for forståelsen av begrepet klimarettferdighet.

Et kirkemøtevedtak om forvaltning av SPU har en sterk begrunnelse i sakens størrelse og grad av alvor. Mye tyder på at det er et stort engasjement for bedre forvaltning av SPU. Samtidig er saken på agendaen også politisk. En uttalelse fra Kirkemøtet bør være etisk begrunnet og kan være med å gi legitimitet og støtte til alle som jobber for at vår felles oljeformue skal investeres til beste for de fattige og for miljøet.